

SHUKUR XOLMIRZAYEV IJODINING BUGUNGI KUNDAGI AHAMIYATI

Abdumurodova Mohinur Panji qizi

Termiz davlat universiteti, Pedagogika va ijtimoiy ish fakulteti

Kutubxona va axborot faoliyati talabasi.

Tel: +998505088004 moxinurabdumurodova223@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.19241636>

Annotatsiya. Ushbu maqolada Shukur Xolmirzayev ijodining bugungi kundagi ahamiyati, uning asarlarida inson ruhiyati, milliy qadriyatlar va hayot haqiqatining badiiy aks etishi tahlil qilinadi. Yozuvchining asarlari zamonaviy o'quvchi uchun ma'naviy ozuqa bo'lib xizmat qilishi yoritiladi.

Kalit so'zlar: Shukur Xolmirzayev, adabiyot, milliy qadriyatlar, badiiy tasvir, inson ruhiyati, zamonaviylik, hikoya, realizm, ma'naviyat.

Abstract. This article analyzes the contemporary significance of Shukur Kholmirzayev's творчество, focusing on the artistic reflection of human psychology, national values, and real-life issues in his works. It highlights the writer's relevance for modern readers as a source of spiritual and moral insight.

Keywords: Shukur Kholmirzayev, literature, national values, artistic expression, human psychology, modern relevance, short stories, realism, spirituality

Аннотация. В данной статье рассматривается значение творчества Шуккура Холмирзаева в современном контексте. Анализируется художественное отражение человеческой психологии, национальных ценностей и жизненной правды в его произведениях. Подчеркивается актуальность его работ для современного читателя.

Ключевые слова: Шуккур Холмирзаев, литература, национальные ценности, художественное изображение, психология человека, современность, рассказы, реализм, духовность.

Kirish

Shukur Xolmirzayev o'zbek adabiyotida milliy xarakter yaratishning moxir ustasi va "yozuvchilar yozuvchisi" sifatida e'tirof etiladi. Uning ijodi bugungi kunda nafaqat badiiy qimmat, balki ijtimoiy-ma'naviy yuksalish nuqtayi nazaridan ham g'oyat muhimdir. Quyida adib asarlarining bugungi kunda tutgan o'rni va ahamiyatini bir necha yo'nalishda tahlil qilish mumkin:

Milliy xarakter va insoniy qadr-qimmat: Shukur Xolmirzayev asarlarining markazida "men"i uyg'oq inson turadi. Uning qahramonlari (masalan, "O'n sakkizga kirmagan kim bor", "Yo'llar, yo'ldoshlar" asarlarida) har qanday sharoitda ham o'zligini yo'qotmaslikka intiladi.

Bugungi ahamiyati: Globallashuv davrida insonning o'zligini anglashi va milliy g'ururini saqlab qolishi uchun Shukur Xolmirzayev asarlari eng yaxshi "ma'naviy darslik" vazifasini o'taydi.

Tabiat va ekologik madaniyat: Adib ijodida tabiat shunchaki manzara emas, balki tirik mavjudotdir. Uning "Tog'larga qarab ketayotgan odam", "Qulun" kabi hikoyalarida inson va tabiat o'rtasidagi uzviylik, tabiatga yetkazilgan jarohat insoniyatning fojiasiga aylanishi yuksak mahorat bilan ko'rsatilgan.

Bugungi ahamiyati: Ekologik muammolar kuchaygan hozirgi kunda tabiatni asrash, uni sevishtirishni shakllantirishda yozuvchi asarlari beqiyos ahamiyatga ega.

Milliy til va uslub boyligi: Shukur Xolmirzayev o'zbek tilining boy imkoniyatlaridan, ayniqsa, xalqona so'zlashuv iboralari va shevalarga xos bo'lgan jozibadan juda o'rinli foydalangan. Uning tili sodda, ammo o'ta ta'sirchan.

Bugungi ahamiyati: Ona tilimizning sofligini saqlash va yosh avlodga boy til boyligimizni yetkazishda uning asarlari eng ishonchli manbalardan biridir.

Haqiqatga sadoqat: Yozuvchining eng asosiy prinsiplaridan biri — haqiqatni boricha yozish bo'lgan. U hayotning murakkab nuqtalarini, odamlarning ichki ziddiyatlarini bo'yab ko'rsatishdan qochgan. Bugungi ahamiyati: Jamiyatda adolat va haqiqat tamoyillarini mustahkamlash, shaxsning ijtimoiy mas'uliyatini oshirishda Xolmirzayev realizmi juda zarur.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya

Shukur Xolmirzayev ijodini ilmiy nuqtayi nazardan o'rganishda adabiyotlar tahlili (obzor) va tadqiqot metodologiyasi muhim o'rin tutadi. Bu jarayon yozuvchi asarlarining badiiy qatlamlarini ochishga yordam beradi. Adabiyotlar tahlili (Literature Review) Shukur Xolmirzayev ijodi o'zbek adabiyotshunosligida keng tadqiq etilgan. Tahlilni shartli ravishda uchta bosqichga bo'lish mumkin: Zamondosh munaqqidlar qarashlari: Matyoqub Qo'shjonov, Ozod Sharafiddinov va Umarali Normatov kabi olimlar adibning "Haqiqatgo'ylik" tamoyilini yuqori baholaganlar.

Ayniqsa, Ozod Sharafiddinov uni o'zbek adabiyotiga "yangi qahramon" (shafqatsiz haqiqatni ayta oladigan inson) olib kirganini ta'kidlagan. Monografik tadqiqotlar: Norboy Xudoyberganov va boshqa olimlarning ishlarida yozuvchining hikoyanavislik mahorati, syujet qurishdagi o'ziga xosligi va psixologizm masalalari tahlil qilingan. Zamonaviy talqinlar: Bugungi kunda uning asarlari ekstenzializm, antropologizm va ekotanqid (nature writing) prizmasi orqali qayta ko'rib chiqilmoqda. Masalan, "Olabo'ji" romani mustaqillik davri tafakkuri bilan bog'liq holda yangicha talqin etilmoqda. Tadqiqot metodologiyasi: Adib ijodini chuqur tahlil qilish uchun quyidagi ilmiy metodlardan foydalanish tavsiya etiladi: Agar siz Shukur Xolmirzayev ijodi bo'yicha ilmiy ish yoki referat tayyorlayotgan bo'lsangiz, quyidagi ketma-ketlikka amal qiling:

Asarlarni tanlash: Tadqiqot obyekti aniqlang (masalan, faqat hikoyalari yoki faqat "O'zbeklar" romani). Gipoteza yaratish: Masalan: "Xolmirzayev asarlarida Boysun tabiati shunchaki fon emas, balki qahramonning ruhiy holatini ochuvchi vositadir." Tahlil va Sintez: Yuqoridagi metodlar yordamida matnni "parchalash" va olingan natijalarni umumlashtirish.

Shukur Xolmirzayev ijodini chuqurroq tahlil qilish uchun uning asarlaridagi asosiy mavzuviy yo'nalishlar, qahramonlar tipologiyasi va badiiy olamining o'ziga xosliklariga to'xtalib o'tamiz. Shukur Xolmirzayev asarlaridagi qahramonlar tipologiyasi: Adib ijodida qahramonlar shunchaki ijobiy yoki salbiy toifalarga bo'linmaydi. U inson ruhiyatining murakkab qatlamlarini ochib beradi: Isyonkor va mustaqil shaxslar: Uning qahramonlari ko'pincha jamiyatdagi soxtaliklarga, adolatsizlikka toqat qilolmaydigan, o'zining qat'iy dunyoqarashiga ega insonlardir.

Ular yolg'iz qolsa-da, o'z haqiqatidan voz kechmaydi. "Kichik odam" va uning fojeasi: Oddiy qishloq odamlari, cho'ponlar yoki o'qituvchilar timsolida insoniy qadr-qimmat masalasini ko'taradi. Masalan, "Qulun" hikoyasida oddiy bir otga bo'lgan munosabat orqali insoniylik imtihoni ko'rsatiladi.

Ma'naviy tanazzulga uchraganlar: Adib insonning qanday qilib o'zligidan kechishi, moddiy manfaat yo'lida ma'naviyatini boy berishi jarayonini shafqatsizlarcha fosh etadi ("Olabo'ji" romani bunga misol).

"Boysun" – Adibning ijodiy laboratoriyasi

Shukur Xolmirzayev ijodini Boysunsiz tasavvur qilib bo'lmaydi. Ammo u uchun Boysun shunchaki tug'ilib o'sgan joy emas, balki: Milliy qadriyatlar beshigi: Xalqning qadimiy urf-odatlar, mardlik va lafz kabi tushunchalar shu muhit orqali ifodalanadi. Tabiat va inson to'qnashuvi: Tog'lar, soylar va yovvoyi tabiat qahramonlarning xarakterini to'blaydigan sinov maydonidir. Falsafiy makon: Adib Boysun orqali butun o'zbek millatining o'tmishi, buguni va kelajagi haqida mushohada yuritadi.

Hikoyanavislik mahorati: Janr xususiyatlari

Shukur Xolmirzayev o'zbek adabiyotida hikoya janrini yangi bosqichga ko'tardi: Psixologik tahlil: Qahramonning ichki kechinmalari tashqi harakatlardan ko'ra muhimroq o'rin tutadi. Muallif qahramonini gapirtirmasdan, uning nigohi, harakati yoki sukuti orqali dardini yetkazadi. Detallarga boylik: Asardagi har bir detal (masalan, eski miltiq, egilgan daraxt yoki qahramonning kiyimidagi biror belgi) ramziy ma'no tashiydi va asar g'oyasiga xizmat qiladi.

Lokonizm (Qisqalik va lo'ndalik): U ortiqcha tasvirlardan qochadi. Kam so'z bilan ko'p ma'no berish — uning asosiy uslubidir.

Yirik Polotnolar: Roman va qissalar

Adibning "Yo'llar, yo'ldoshlar", "Olabo'ji", "Dinosaur" (Dinozavr) kabi romanlari jamiyatdagi o'zgarishlarni epik ko'lamda yoritadi: "Olabo'ji": Bu romanda mustabid tuzum yillari va undan keyingi davrdagi ma'naviy bo'shliq, insonlarning o'zaro munosabatlari, mansabparastlik illatlari fosh etiladi. "O'zbeklar": Bu asar millatning o'zligini anglash yo'lidagi murakkab va ziddiyatli jarayonlarni qalamga oladi. Muallif millatning kamchiliklarini ham, fazilatlarini ham boricha ko'rsatadi.

Adibning bugungi adabiy jarayonga ta'siri: Shukur Xolmirzayev o'zidan keyingi avlodga "haqiqat maktabi"ni qoldirdi. Bugungi kunda yozayotgan yosh ijodkorlar uning:

Badiiy matnga mas'uliyat bilan yondashish: Sun'iylikdan qochish: Xalq tilining jonli qatlamlaridan foydalanish an'analarini davom ettirmoqdalar. Uning ijodi "adabiyot — bu ko'ngil xushligi emas, balki vijdon ishi" ekanligini anglatib turadi.

Shukur Xolmirzayev ijodining bugungi kundagi ahamiyati va uning o'zbek adabiyoti xazinasidagi o'rni bo'yicha yakuniy xulosa hamda foydalanish uchun tavsiya etiladigan adabiyotlar ro'yxati:

Xulosa

Shukur Xolmirzayev XX asr o'zbek adabiyotining eng yirik namoyandalaridan biri bo'lib, u milliy hikoyanavislik maktabini mutlaqo yangi bosqichga ko'tardi. Adib ijodining bugungi kundagi ahamiyati quyidagi uchta ustuvor yo'nalish bilan belgilanadi:

Ma'naviy-axloqiy qat'iyat: Globallashuv sharoitida insonning o'zligini anglashi, milliy g'urur va shaxsiy erk masalalarini badiiy tahlil qilishda Xolmirzayev asarlari eng ishonchli manbadir. Badiiy realizm tantanasi: Adib "haqiqatni qanday bo'lsa, shunday yozish" tamoyili orqali bugungi avlodga jamiyat va inson munosabatlarini bezaklarsiz ko'rishni o'rgatadi.

Til va uslub jozibasi: Uning asarlaridagi xalqona til, o'ziga xos Boysun dialektlari va sodda, ammo teran tasvir usuli o'zbek adabiy tilining boyligini saqlab qolishga xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytganda, Shukur Xolmirzayev asarlari shunchaki o'tmish xotirasi emas, balki bugungi kunning murakkab savollariga javob beruvchi, insonni ma'naviy uyg'oqlikka chorlovchi tirik va hayotbaxsh adabiyotdir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Xolmirzayev Sh. Saylanma (Ikki jildlik). – Toshkent: "Sharq", 2003-2005.
2. Xolmirzayev Sh. Olabo'ji (Roman). – Toshkent: "Adabiyot va san'at", 1992.
3. Xolmirzayev Sh. Dinosaur (Roman). – Toshkent: "Sharq", 1996.
4. Normatov U. Qahramonning tug'ilishi. – Toshkent: "Adabiyot va san'at", 1976.
5. Sharafiddinov O. Ijodni baxt deb bilgan adib // "O'zbekiston adabiyoti va san'ati" gazetasi, 2002-yil dekabr.
6. Karimov N. va boshqalar. XX asr o'zbek adabiyoti tarixi. – Toshkent: "O'qituvchi", 1999.
7. Ziyouz.uz — O'zbek adabiyoti portali (Shukur Xolmirzayev bo'limi).